

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • קרח תשפ"ב

ובברכות התורה אנו אומרים אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, וכבר פירשנו בזה, מהו 'אשר בחר בנו'! שהוא עשה אותנו למובחרים! וכן בתפילת המועדים 'אתה בחרתנו מכל העמים', פירושו שאתה עשית אותנו למובחרים ובעלי מדרגות יותר מהגויים, עם כל ההבדל שיש בין יהודי לגוי, כמו שאמרו (במות עט, א) שיש שלושה סימנים בעם ישראל: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, וזה דבר ידוע שסימנים אלו קיימים רק אצל יהודים, ובגויים אין דבר כזה, וכן אמר לי אדם שנוסע בעולם ונפגש הרבה עם יהודים וגויים, שהוא רואה שזה אופי אחר, ומי עשה את זה? אשר בחר בנו, אתה בחרתנו, עשית אותנו למובחרים!

וכל זה מחייב אותנו, **כיון שיש לנו סייעתא דשמיא כזו להיות כמו שהתורה מחייבת, עם מידות טובות ואופי כזה, ועם השגחה מיוחדת שנוכל ללמוד ולעסוק בתורה, הרי זה מחייב!** כי יש סייעתא דשמיא, ומדוע שלא לעשות זאת? וזה מחייב אותנו ללמוד ולקיים את כל דברי התורה.

ועל זה אנו מבקשים בכל תפילת שמונה עשרה 'השיבנו אבינו לתורתך', ומבקשים בלשון רבים, על כל כלל ישראל, גם על הרחוקים, וגם על הקרובים שעוסקים בתורה קצת - שיכולים יותר לעסוק בתורה, אנו מתפללים שיזכו לתשובה שלמה, שלא יהיה זמן פנוי שלא עוסקים בתורה.

וכשיש זמן פנוי, אמנם צריכים גם מנוחה, אבל בזמן המנוחה עצמו אפשר לעסוק בתורה, במקום שתם לנוח ולעסוק בדברים בטלים.

ובטבע האדם יש סקרנות ומעניין לדעת מה נעשה בעולם, והעיתונים מתפרסמים מזה שאנשים מתעניינים בחדשות וקוראים את העיתון לדעת מה נשמע בעולם, אך אם יחשוב מה זה משנה לי ומה זה מוסיק לי, ומה יחסר לי אם אני לא אדע את זה, הרי אלו דברים שאין בהם תועלת.

ובמקום סקרנות מה נעשה בעולם, יש סקרנות לתורה! מה כתוב בחומש ומה אומר רש"י בפירוש החומש, מה אומרת הגמרא ומה אומרים רש"י ותוספות, מה כתוב בגמרא זו ומה בגמרא אחרת, מה כתוב בכל הש"ס, ואפשר! במקום הסקרנות לחדשות שאין בהם שום תועלת, אפשר לזכות בזכויות עצומות של עסק התורה וכבוד שמים.

ומדוע אין עושים זאת? מפני שהיצר הרע מפתה! ולכך העצה היא כפי שכבר אמרנו, ללמוד בקביעות בספרי המוסר כמה דקות בכל יום, ואם לומדים מוסר בכל יום כמה דקות, אזי האדם חי חיים אחרים, והוא יותר מאושר, כי במקום שתם סקרנות יש לו פעילות שהיא מאד נותנת 'אשריך בעולם הזה', כמו שאמרו בפרקי אבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה.

עמל התורה זה החיים הכי מאושרים, ולא כסף! מי שיש לו כסף הוא לא מאושר! וזה דבר ידוע, שבראש השנה נגזר מי יעני ומי יעשר מי ישלו ומי יתייסר, והזכות לחיות חיי אשריך בעולם הזה זה רק על ידי תורה, כל אחד לפי כוחו ולפי המציאות שלו, שלא יהיה זמן פנוי בלי עסק התורה.

ובמסילת ישרים בסוף הספר אחרי שכתב את כל המדרגות עד קדושה, כתב שיכול להיות גם אדם שעובד עבודה פשוטה מאד והוא קדוש, אם הוא עושה חלק לשם שמים ועוסק בתורה לפי יכולתו, וידוע שבתל אביב היה סנדלר צדיק יסוד עולם שביקשו ממנו ברכות, והוא היה נותן ברכות והברכות היו מתקיימות, כי היה בעל אמונה וכו' עם אמונה, מתקן נעליים עם אמונה, וכשחיים עם אמונה וכל ההנהגה היא עם יראת שמים ומידות טובות בדרכה של תורה, זה נותן לאדם זכויות לחיים מאושרים.

ומכיוון שזה שייך ויש סייעתא דשמיא הרי זה מחייב את כל אחד ואחד! ואנו מתפללים ומבקשים השיבנו אבינו לתורתך וקרבונו מלכנו לעבודתך, שמן השמים ירחמו על כל כלל ישראל, כל אחד ואחד, שיהיו עוסקים בתורה ובמעשים טובים לעשות מה שחייבים ולהיות עם החיים המאושרים, והלוואי שכל ישראל יזכו שיהיה להם החיים המאושרים האמיתיים.

עם ישראל מאז חורבן בית שני נמצא בגלות, ובלי עצמאות מדינית, וגם כאן בארץ ישראל שלטו היוונים והרומאים, ולא היה שלטון עצמאי לבני ישראל, ונמצאים בגלות, מפורז ומפורד בין העמים, מפורזים בכל העולם, ולא נמצאים ביחד כולם.

ואף על פי כן נשאר עם ישראל, עם בפני עצמו, ולא מתבוללים עם אומות העולם, ונשארו באותה המדרגה באידישקייט כמו קודם, וממשיכים בקיום התורה והמצוות, הכל לפי דיני התורה שבכתב ותורה שבעל פה, כפי שנמסרה התורה שבעל פה למשה רבינו, וכמו שאמרו בתחילת פרקי אבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, וכל המסורת של תורה שבעל פה נמשכת בין היהודים בכל העולם, ששומרים ומקיימים את אותה התורה עם אותם הדינים ואותם ההלכות כל השנים.

והרמב"ם (בהקדמתו לפירוש המשנה סדר זרעים ובהקדמתו לחיבורו היד החזקה) מביא את כל השתלשלות מסירת התורה מחורבן בית שני עד הדורות האחרונים של זמן הגאונים, ומפרט וכותב מי היו גדולי התורה שבכל דור ודור, תנאים ואמוראים, שעל ידם נמסרה התורה לדורות הבאים.

ובמשך כל הדורות היו גזירות קשות להעביר על דת, ורצו לגזור גזירות שמד, להיות כמו כל הגויים, כפי שהיה בימי היוונים שביקשו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ולא רק בזמן היוונים היה כך, אלא גם בדורות המאוחרים יותר, כשהיו מעורבים בין הגויים, היו גזירות. ועמדו בניסיון ונהרגו על קידוש השם, מסרו נפש על קידוש שם שמים כפשוטו, וכפי שאנו מזכירים בכל שבת בתפילת אב הרחמים "קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם", קהילות הקודש, קהילות שלמות! מסרו נפשם על קידוש השם, כך היה המצב בכל הדורות.

ולמרות כל זאת שעם ישראל מפורז בין העמים, חיו היהודים חיים טובים ומאושרים, גם בגשמיות, ופעמים שאף יותר טוב מאשר הגויים, כמו שכתב בחובות הלבבות (שער הבחינה סוף פ"ה) שאם יבקש אדם בזמן הזה לראות ניסים הדומים לניסי יציאת מצרים "יביט בעין האמת עִמְדָנוּ בין האומות מעת הגלות וסידור עניינינו בניניהן, עם מה שאנו בלתי מסכימים עמהן בסתר ובגלוי והן יודעות בזה, ויראה, כי ענייננו אפשר שיהיה קרוב מענייניהן במזונות ובטרפים, ואפשר שיהיה טוב מענייניהן בעיני המלחמות והתגרות, ותראה הבינוניים והכפריים שבהן טורחים יותר מן הבינוניים שבנו והדלים אשר בקרבנו", ויהודים היו מלווים בריבית לגויים, וכן רבינו תם היה מלווה בריבית לגויים (ענין תוס' ב"מ ע, ב, ד"ה תשיך), שהוא דבר המותר על פי הלכה ומקובל לעשותו, וחיו חיים טובים גם בגשמיות יותר מאשר הגויים.

ורואים שיש השגחה מיוחדת מן השמים על כלל ישראל שיחיו חיים טובים, והוא כדי שלא יתבוללו בין האומות, וימשיכו לעשות כבוד שמים שזה תכלית הבריאה, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שכל הבריאה היא לכבוד שמים, וכבוד שמים הוא על ידי שיש את עם ישראל העושים כבוד שמים, ולכך יש את ההשגחה מן השמים על עם ישראל לקיימו ולהחיותו בכל תקופות הגלות.

ומהו הכבוד שמים הגדול ביותר? **אלו שעוסקים בתורה בכל כוחם, שחיים חיי תורה ועוסקים בתורה, זהו הכבוד שמים הכי גדול,** כמובן כל אחד לפי כוחו ויש כאלה שאינם יכולים הרבה, אבל עסק התורה שיש בכלל ישראל זהו הכבוד שמים הגדול ביותר, וזה דבר פשוט, ולכן רואים השגחה מיוחדת מן השמים שיוכלו להמשיך בכבוד שמים ולעסוק בתורה.

וזהו מה שראינו בתקופה האחרונה כאן בארץ הקודש, שהיו תכניות של גזירות מהממשלה הקודמת, וביקשו לגזור גזירות להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, **לבטל כל דבר שבקדושה ולהיות ככל העמים בית ישראל, זו הייתה מטרתם רח"ל, ומה היה הסוף? הם לא הצליחו ולא עלה בידם כלום, ומדוע לא הצליחו? כי הכבוד שמים הוא שאין הצלחה בדברים כאלה! וכבוד שמים הוא שממשיכים לעסוק בתורה! ורצו לגזור גזירות נגד תורה ומצוות ונגד הכל, אך בחסדי שמים הכל מתבטל, ורואים שיש השגחה מיוחדת מן השמים שיוכלו לעסוק בתורה כמו שצריך.**

במדבר י"ז ה'. ולא יהיה כקורח וכעדתו. שנינו בפרקי אבות (ה, יז) "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזוהי מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו".

והנה על מחלוקת בית שמאי ובית הלל אמרו חז"ל (יבמות יד, ב) שחיבה ורעות נוהגים זה בזה, והיינו חיבה ורעות עם המחלוקת, כי כאשר המחלוקת היא לשם שמים יש חיבה ורעות, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים (עירובין יג, ב), וזה הפירוש 'סופה להתקיים', שבמחלוקת לשם שמים שני הצדדים קיימים, וכל מה שאמרו בית שמאי ומה שאמרו בית הלל נשאר תורה לנצח נצחים, ויש משניות וברייתות וגם מפרשים ראשונים ואחרונים על בית שמאי ובית הלל, ששניהם דברי אלוקים חיים, והכל תורת אמת, כיון שנחלקו לשם שמים, ומחלוקת כזו 'סופה להתקיים' – שני הצדדים קיימים.

אבל מחלוקת קורח וכל עדתו אין סופה להתקיים, ואמנם משה רבינו קיים, כי אצלו זה היה לשם שמים, אבל החולקים שלא לשם שמים אינם קיימים, ולא רק שתורתם אינה קיימת אלא גם הם בעצמם לא נתקיימו.

וצריכים לדעת כי סכנה גדולה להתערב במחלוקת, ומי שמתערב במחלוקת הוא בסכנה גדולה מאד, וידוע שבמשך כל השנים היו הרבה מחלוקות בין גדולי ישראל ממש, בין שני צדדים גדולים, שמכל צד היו גדולי ישראל, והגדולים עצמם נשארו גדולים, והתורה שלהם נמשכת וקיימת, ומתחשבים בדעתם להלכה עד היום, אבל אלו שהתערבו במחלוקתם היה סופם רע מאד, כי בין הגדולים זו הייתה מחלוקת לשם שמים שסופה להתקיים, אבל אלו המתערבים אין להם זכות להתערב כשיש מחלוקת בין הגדולים.

וגם במחלוקות שהיו בתקופות מאוחרות יותר, אחרי ת"ש, ידוע לי על כאלו שהתערבו במחלוקת ועדיין הם סובלים מאד מזה, והולכים לצדיקים

לבקש ברכות, וממשיכים כל הזמן לבקש ברכות מצדיקים, כי הם עדיין סובלים מאד רח"ל. לכן סכנה גדולה היא להתערב במחלוקת, ואף מי שבטוח שצד האחד צודק, אינו בעל דבר, ואסור לו להתערב בזה.

וכשנמצאים במקום שיש מחלוקת, יש להיזהר ולהימנע מלדבר על ענייני המחלוקת, ולא לדבר לשון הרע אפילו על מי שהוא בעל מחלוקת, כי בדרך כלל אין בזה תועלת, ואין היתר לדבר לשון הרע שלא לתועלת, ואם מדברים זה איסור חמור מאד כמבואר בחפץ חיים.

ושמעתי מאחד שהיה מדבר ושומוע ומתעניין הרבה בענייני המחלוקת, מתוך אהבת האמת, אבל אחר כך החליט שלא לדבר ולא לשמוע יותר מזה, והעיד על עצמו שמיום שהתחיל להתחזק בזה, הרגיש חיזוק בהבנה בלימוד, שהוא מבין יותר טוב, ורמת ההבנה שלו עלתה. זהו הכוח של דבקות בתורה וזהירות מלשון הרע. וזהו שכתב באיגרת הגר"א שכל רגע שאדם חוסס פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולין לשער, ואור הגנוז היינו אור התורה, כמו שכתוב (משלי ו, כג) ותורה אור, שבזכות חסימת הפה זוכים להתעלות בתורה, והוא בודק ומנוסה כנ"ל ממעשה שהיה.

והאיסור הוא שלא לדבר ולא להאמין ללשון הרע, ואפילו לשמוע בלי להאמין אסור. ובפרט לעשות מעשים בידי אדם זה חמור מאד, וכבר אמרו (סנהדרין נח, ב) המרים יד על חברו נקרא רשע, ואף אם יש לו טענות על חברו, אסור לעשות שום דבר בלי כוח בית דין, ואפילו רוצח כל זמן שלא נגמר דינו בבית דין מי שהורג אותו הוא רוצח, והמרים יד על חברו זה מעשה רשע ופסול לעדות. ומלבד חומר האיסור שבו, גם אין שום תועלת מפעולות אסורות, ולא שייך שתהיה תועלת מדבר שיש בו איסור, וגם בדרך הטבע, בשכל הישר מבינים שאין תועלת בשום פעולה של אלימות.

(מתוך שיחה שנאמרה שבת תשס"ה)

מתוך דברי רבינו שליט"א בכינוס שהתקיים השבוע בביתו למנהלי הת"ם, חברי הנהלת איגוד מוסדות הפטור

שלום עליכם ובואכם לשלום, המנהלים עוסקים בזיכוי הרבים בתורה, וזו זכות גדולה מאד לחנך חינוך לתורה את ילדי החדרים, ורוב הילדים עדיין לא הגיעו למצוות, והם לפני בר מצוה, ואמרו בגמרא (שבת ק"ט, ב) שהבל פיהם זה הבל שאין בו חטא, והעולם עומד על התורה שלהם, יותר מתורה של האמוראים, ואלו שמזכים ומלמדים אותם הם גם כן מעמידים ומקיימים את העולם, אלו הם הזכויות הגדולות שיש למנהלי החדרים.

אבל מצד שני יש גם אחריות, שהחינוך יהיה בשלמות, שיעסקו בתורה מה שיותר, והעיקר זה התורה, עם הדגש על חשיבות התורה, ומה שלומדים לימודי חול משהו זה רק המינימום ההכרחי הנצרך, אבל העיקר זה התורה, וזהו מה שצריכים לדעת המלמדים והמנהלים, את הזכות הגדולה מאד לחנך ולתת את החינוך הזה שהעיקר הוא תורה, וכל הדברים האחרים טפלים לתורה, ורק מה שהוא לצורך התורה, אבל מה שאינו לצורך התורה זה ביטול תורה וזה כבר חטא.

*

המנהלים: מוסדות ה'ממלכתי חרדי' מציעים למלמדים שלנו לעבור ללמד אצלם תמורת משכורת גבוהה יותר ויש שנמשכים לזה ונגרם נזק לחדרים שמלמדים עוזבים, מה לומר למלמדים על כך?

רבינו שליט"א: **הם מפסידים עולם הבא, מפסידים את העולם הבא.**

המנהלים: אפילו שהם מלמדים שם את אותה התורה, הם מפסידים עולם הבא?

רבינו שליט"א: **בודאי, המלמד מפסיד עולם הבא, זה מזיק לחדרים.**

המנהלים: ואם נחיד את זה, כל צורה שמחזקים את הממלכתי חרדי שהוא גוף שהוקם נגד גדולי ישראל, אפילו שמלמדים שם תורה מפסידים עולם הבא?

רבינו שליט"א: **כן, נכון.**

המנהלים: בדרך כלל השעה שלומדים לימודי חול אחרי הצהריים בחדרים, זה זמן שיש בו רפיון, האם ראוי לעשות מבצעים לחזק לימודי חול, או שיש להשאיר את המבצעים רק על לימודי קודש, ולא לחזק במבצעים על לימודי החול.

רבינו שליט"א: **לא כדאי לחזק לימודי חול.**

לעילוי נשמת ר' **שמשון**

ב"ר מרדכי פרקש ז"ל
נלב"ע כ"ו סיון תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב רבי **אברהם אדלר-נשר**

ב"ר אליהו חיים זצ"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשכ"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' **ישראל ארנטרוי** ז"ל

בן ר' אלחנן הכהן הי"ד
נלב"ע כ"ה סיון תשס"ח - תנצב"ה

לע"נ הרה"צ רבי **יצחק** ב"ר זאב וואלף **גרודזינסקי** זצוק"ל

במלאות 100 שנה לפטירתו, כ"ה סיון תרפ"א
ורעייתו הרבנית מרת **חיה מלכה** ע"ה בת רבי אברהם זצ"ל
נלב"ע כ"ג סיון תרפ"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **משה** ב"ר **יוסף דוד הגר** ז"ל נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה